

Shrnující dokument

Co jsme v inkubaci zjistili a co jsme se naučili

INTENS – reg.č. CZ.03.03.01/00/22 021/0001989

Žadatel: VOLONTÉ CZECH, o.p.s.

1. Představení projektu

VOLONTÉ CZECH, o.p.s. reagoval záměrem a projektem na identifikovaný problém spojený s neřešenými potřebami neparafilních pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů ve výkonu trestu odnětí svobody (VTOS). Do projektu byly zapojeni významní aktéři – Generální ředitelství vězeňské služby ČR, Národní ústav duševního zdraví, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 5 vybraných věznic aj.).

Záměrem projektu bylo pod vedením odborného manažera a garanta pro evaluaci Ing. Vladimíra Kváči, Ph.D., odbornými konzultanty – designéry služeb Lukášem Němcem a Markem Menclem a odborným garantem PhDr. Václavem Jiříčkou, Ph.D., hlavním vedoucím psychologem Vězeňské služby ČR, připravit dle HCD prototyp programu zacházení, nastavení procesu výběru, motivace těchto pachatelů a zrealizovat následnou pilotáž na malém vzorku odsouzených ve věznici Heřmanice. Záměrem bylo využití zahraničních zkušeností. Projekt byl naplánován na 13 měsíců, s datem zahájení 1.5. 2023 a ukončením 30. 6. 2024.

Ve Vězeňské službě ČR na rozdíl od řady evropských zemí zcela absentují intervenční programy, zaměřené na pachatele sexuálně motivovaných trestných činů bez parafie (tj. bez sexuální deviace, včetně případů domácího násilí,) s výjimkou sexuálního násilí na dětech, kde program probíhá).

Problém byl identifikován jako „mezera na trhu“ potřeb cílové skupiny, se kterou ve spolupráci s GŘ VS ČR dlouhodobě spolupracujeme a sdílíme vizi, že výkon trestu odnětí svobody by měl sloužit nejen jako spravedlivý trest, ale zároveň jako forma rehabilitace a pomoci osobám, které svůj dluh společnosti splatily, a přesto se stále vrací k opakování závažné trestné násilné sexuálně motivované činnosti.

Pachatelé sexuálně motivovaných trestných činů bez parafie v rámci VTOS nemají možnost obrátit se na adekvátní péči, jež by byla dostupná jinou než individuální formou, neboť moderní skupinové přístupy jsou poskytovány buď velmi specifickým cílovým skupinám (pachatelům sexuálně motivovaných trestných činů na dětech, pachatelům s parafii, s nařízeným ochranným léčením), nebo primárně pachatelům násilných trestných činů bez sexuálního kontextu. Zavedením moderního intervenčního programu pro tuto specifickou CS by byly naplněny potřeby pachatelů, kteří sami stojí o snížení svých vlastních kriminogenních faktorů a nenacházejí k tomu podporu a prostředky zvenčí, dále v té souvislosti též ochrana společnosti prostřednictvím snížení recidivy této CS.

1.1. Cíl projektu

V inkubační fázi bylo cílem nalézt řešení 2 problémů. Prvním cílem bylo vytvoření samotného programu zacházení pro CS, který by byl prototypován ve věznici Heřmanice. Druhým bylo vytvoření procesu screeningu a vytipování vhodných účastníků, jejich oslovení a motivace k účasti v programu. Tento

problém náboru účastníků jsme vytvářeli a testovali s 5 zapojenými věznicemi (Bělušice, Horní Slavkov, Nové Sedlo, Heřmanice, Oráčov).

Počítali jsme s vytvořením a otestováním min 2 prototypů řešení: jednoho týkajícího se samotného procesu/služby zacházení a druhého týkajícího se návrhu náboru a motivace.

1.2. Metoda HCD

Metoda Human – Centered Design (HCD) je nástrojem, který nás provázel tímto projektem. HCD je přístup k designu, který staví na porozumění potřebám uživatelů a vytváření řešení, která tyto potřeby naplňují. V rámci projektu byla metoda HCD využita pro detailní analýzu potřeb cílových skupin a pro vývoj prototypu nové služby. Pro doprovázení jednotlivými kroky procesu byly využity služby experta, který tým designováním provedl.

Dílejšími cíli tedy bylo i dodržení jednotlivých kroků procesu:

- Poznání potřeb: Zjišťování klíčových potřeby a bariér jednotlivých zapojených skupin aktérů. Primárně šlo o cílovou skupinu odsouzených, ale také o zapojený pečující personál.
- Propojení odborníků: Inicivace spolupráce mezi odborníky napříč obory
- Podpora týmu: Posílení odborných a komunikačních schopností realizačního týmu, vzdělávání realizačního týmu.
- Design služby: Navržení procesu účasti v terapii od momentu, kdy se odsouzení doví možnost o programu až po zajištění návazné péče po jeho ukončení.
- Testování modelu: Ověření fungování modelu a získání zpětné vazby od odborníků a uživatelů.

2. Shrnutí realizace projektu

2.1. Zahájení projektu

2.1.1. Mapovací fáze

V mapovací fázi projektu jsme se soustředili na 2 aktivity:

1/ Rešerše dobré praxe ze zahraničí a 2/ návštěvy ve věznicích.

- Rešerše dobré praxe:

- Švédský model SEIF je založený na case-managementu, dynamické rizikové faktory, zaměřené na hypersexualitu a sexuální deviaci, zaměřený na relevantní dynamické faktory (myšlenky, emoce, vztah a sexualita. SEIF je určen pro odsouzené s vyšším stupněm rizikovitosti. Je určen dospělým osobám odsouzeným za všechny typy sexuálních trestných činů, včetně používání materiálů, které jsou určeny k pohlavnímu zneužívání dětí (tzv. dětské pornografie). Rozsah programu závisí na vyhodnocené míře rizika a pohybuje se od 25 do 100 hodin individuálně a od 80 do 250 hodin ve skupinových sezeních.
- Švédský model Consent zahrnuje 18-26 jednotlivých sezení. Každé sezení trvá 60 minut. Je určen pro neparafilní osoby odsouzené za sexuálně trestné činy (primárně středně-rizikové). V současné době je program nabízen ve všech věznicích specializovaných na sexuální trestné činy ve Švédsku (tj. 5 věznic, všechny stupně zabezpečení) a ve dvou věznicích pro ženy. Program je manuálový a zahrnuje témata zaměřená na dynamické rizikové faktory.

- Kanadský model ICPM v délce 3–4 měsíce, trénink na sex education, na zvyšování heterosociálních dovedností, asertivity a seberegulace, role-playing, empathy training (zapojení obětí).
- Finský model STEP v délce 7-8 měsíců (147 hodin účasti a 87 skupinových (2 h / sezení, třikrát týdně), třífázový model (1.fáze zaměřená na motivaci a zapojení pachatelů, zahájení rozvoje účinného terapeutického vztahu), 2. fáze se zabývá kriminogenními rysy a 3.fáze se pokouší integrovat získané poznatky do souboru budoucích plánů).
- Program SOTP/SOTEP vyvinut v Kalifornii – model může trvat až několik let, zaměřuje se na identifikaci a změnu negativních myšlenkových vzorců a chování, které vedou k sexuálnímu násilí. Program obvykle zahrnuje několik klíčových komponent: výchova, sebeuvědomění, vývoj dovedností, plánování prevence recidivy.
- Anglický model KAIZEN – třífázový program, který oproti SOTP program přistupuje k léčbě pachatelů sexuálního násilí komplexněji a zahrnuje širší spektrum témat, včetně sebepoznání, empatie, sociálních dovedností, sexuálního vzdělání, řízení rizikových situací a plánování budoucnosti. Dává větší důraz na individuální přístup (individuální poradenství a plánování budoucnosti, specifické pro potřeby). Program je inkluzivní a nevyžaduje, aby účastníci mluvili o svém trestném činu, spíše o oblastech svého života, které jim způsobily problémy. Program je třífázový: první fáze je rozjezd, druhá fáze je moje cesta a třetí fáze je New Me MOT (tato fáze poskytuje absolventům programu "Moje cesta" další podporu, aby mohli pokračovat v posilování svého "Nového já" po celý zbytek trestu ve vazbě a na svobodě).
- Anglický model HORIZON – program je vhodný pro muže, kteří přijali odpovědnost za svůj trestný čin, i pro ty, kteří trvají na své nevině. Je vhodný pro odsouzené, u kterých je primární klinickou potřebou řešit sexuální trestnou činnost, a je navržen tak, aby účastníkům umožnil vybudovat si konstruktivní život, který nebude zahrnovat další trestnou činnost. Cílem programu je pomoci zlepšit se v pěti oblastech: zvládání životních problémů, zdravé myšlení – zdravé sexuální zájmy – pozitivní vztahy – smysl pro cíl.
- **Návštěvy ve věznicích** probíhaly za účelem mapování potřeb klíčových aktérů a také kvůli navázání vztahů s později zapojenými zaměstnanci věznic. Uživatelský výzkum směřoval ke dvěma skupinám aktérů:
  - **U pečujícího personálu** byly zjišťovány časové i personální možnosti jeho zapojení do chodu služby, jeho dosavadní zkušenosti s programem GREPP, zkušenosti se zaváděním programu GREPP do vězeňské služby, klíčové bariéry, které musí překonávat při práci s klienty, pozitivní motivace spojené s jejich prací.
  - **U odsouzených** byla zjišťována míra povědomí o možnostech terapeutických programů ve vězeňské službě, jaké typy motivace mají pro případný vstup do programu, jaké zkušenosti si nesou z pobytu ve výkonu trestu, jaká mají osobní přání nebo jaké bariéry musí překonávat v pobytu ve věznici.

Z empatické mapovací fáze jsme získali ucelenou představu o potřebách zapojených aktérů, které jsme mohli zohledňovat v navazujícím procesu tvorby služby.

- **Potřeby odsouzených:** V souvislosti s potenciálním zapojením do programu zaznívala témata jako: potřeba zachování kontaktu s rodinou, jistota v bezpečné prostředí nového kolektivu,

informovanost o tom, co se bude kdy dít nebo jaký dopad bude mít jaké rozhodnutí. Motivace pro zapojení do terapie jsou dvojího typu: osobní – odsouzení mají možnost změnit prostředí, naučit se něco nového, něco se o sobě dozvědět. Často ale převažovaly ty systémové – větší šance na podmíněčné propuštění či přechod do lepšího stupně v rámci diferenciací odsouzených.

- Znalost možností terapeutických programů je poměrně nízká, což negativně formuje očekávání a motivaci se do nich zapojit. To je způsobeno například tím, že první kontakt s touto nabídkou mají pachatelé zpravidla při nástupu do výkonu trestu, kdy jsou zasaženi těžkou životní změnou a přehlaceni ostatními informacemi.

Dále se také ukázalo, že cílová skupina čelí “dvojí” stigmatizaci: 1/Stigma spojené s účastí v terapeutickém programu, což je běžnou součástí “vězeňské kultury” 2/ stigma umocněné spojitostí se sexuálně motivovanými trestnými činy.

- **Pečující personál v přípravných věznicích:** Na straně věznic, které se starají o prvotní výběr vhodných kandidátů do programu byly identifikovány potřeby spojené s: nedostatkem kapacit pro práci s odsouzenými, zahlcení administrativními procesy spojenými s chodem programů nebo nízkou podporou ze strany vedení věznic. Pro usnadnění zapojení v programu pečující pojmenovávali potřeby jako: dobře znát kontext terapie a očekávání hostující věznice (pro provedení vhodného výběru účastníků), mít jasně pojmenované své role zapojení s vyčleněním časové dotace pro provedení svých úkolů, mít možnost přímého kontaktu s personálem v hostující věznici a ideálně možnost supervize. Také zaznívala potřeba zpětné vazby na provedení výběr odsouzených, což dosud není běžnou praxí.
- **Pečující personál hostující věznice:** Personál ve Věznici Heřmanice, který má roli provozovatele programu přinášel klíčové vhledy z dlouhodobých zkušeností s provozem (nejen) programu GREPP: pojmenoval klíčovou úlohu vyčleněných prostor pro efektivní dopad terapie (specializované oddělení), reflektoval zkušenosti s nastavením dynamiky terapeutické skupiny, vyvážením praktické a teoretické části obsahu programu nebo jak přistupovat k systémové motivaci odsouzených. Také tematizoval náročnost práce s odsouzenými a potřebu odpočinku mezi jednotlivými turnusy terapie a s tím spojenou podporu ze strany vedení věznice. V souvislosti s výběrem skupiny účastníků zaznívala bariéra nestandardizace postupu a časté potřeby komplikovaného dohledávání informací o odsouzených.
- **Potřeby personálu** (projevily se jak v terapii, tak v podobě školení)

2.1.2. Syntéza potřeb

Závěry výzkumné fáze byly rámovány několika hlavními výzvami:

- Jak a kdy informovat klienty o tom, jaké mají možnosti, aby byla posílena jejich motivace a podpořen pocit bezpečí?
- Jak podpořit kontinuitu péče před a po absolvování programu, aby nedocházelo k zásadnímu přerušení terapeutického efektu?
- Jak vytvořit podpůrné prostředí pro práci terapeutů, aby jejich práce byla dlouhodobě udržitelná?
- Jak o tématu sexuálního násilí mluvit citlivě, aby nedocházelo ke snížení motivace pro zapojení do programu a práci na změně?
- Jak nastavit heterogenitu skupiny způsobem, který podpoří kolektivní motivaci pro změnu?

2.2. Navazování partnerství a mezioborová spolupráce (propojování systému a rozvoj kompetencí)

Pro úspěšný chod programu jsme se nezaměřovali pouze na návrh výsledné terapie, ale také na budování předpokladů, díky kterým bude plynulý provoz programu možný. Jedním z nich bylo budování sítě stěžejních aktérů. Bez vybudování těchto kapacit a rozvinutí klíčových kompetencí by projekt nebyl dlouhodobě udržitelný.

Propojování a navazování spolupráce probíhalo nejméně ve třech rovinách:

1. **Zahraniční partneři:** V souvislosti s hledáním inspirace dobré praxe v zahraničních věznicích, jsme také rozvíjeli snahy oslovit zahraničního partnera, který má zkušenosti se zamýšlenou cílovou skupinou. V návaznosti na řešerši byli kontaktováni zahraniční partneři, bohužel jsme nebyli úspěšní v navázání spolupráce. Nejčastějšími důvody ze strany oslovených potencionálních zahraničních partnerů byla malá kapacita ze strany potencionálních partnerů, neochota i nezáměr. Vzhledem k tomuto zjištění odborný tým využil velmi dobrou spolupráci s německými kolegy z braniborské věznice JVA Brandenburg an der Havel v rámci projektu GLM (Good lives model), kterými jsme s nimi realizovali. Věděli jsme, že model GLM používají s dalšími moduly pro pachatele násilných trestných sexuálně motivovaných činů a mají dlouholetou praxi s programem GLM i pro tyto pachatele. Kolegy jsme zkontaktovali a požádali je o další zapojení do projektu INTENS a navázání pokračující spolupráce. Setkali jsme se od německých kolegů s velkou podporou a domluvili se na spolupráci a jejich zapojení.
2. **Sít' domácích spolupracujících věznic:** Pro zajištění kapacit, které umožní úspěšný chod programu, jsme cílili na zajištění sítě spolupracujících věznic, které nejen umožní provoz terapie, ale také budou zahrnuty do procesu výběru uchazečů a později i následné péče po ukončení programu. Z tohoto pohledu bylo vytvořit partnerství s:
  - a. hostující věznicí, která povede terapii: Tohoto úkolu se ujala věznice Heřmanice, kde jsou odborní pracovníci, kteří mají dlouholetou zkušenost nejen s provozem programu GREPP, ale také s jeho zaváděním do vězeňské služby
  - b. přípravné věznice, které zajistí výběr vhodných uchazečů: personál, který důkladně provede náborový proces (vybere vhodné uchazeče, provede s nimi motivační sezení a připraví podklady pro zaslání do hostující věznice, která tak bude schopna informovaně sestavit dobře fungující terapeutickou skupinu.)
3. **Spolupráce s externími experty pro systematický rozvoj kompetencí:**
  - NÚDZ
  - motivační pohovory
  - školení GLM

2.3. Tvorba terapie GLM+

- Vznik pracovní skupiny pod expertním vedením NÚDZ, který zpracoval návrh terapeutického programu GLM+.

Terapeutický program GLM + je určen pro odsouzené muže ve věznici s ostrahou s vysokým stupněm zabezpečení, kteří jsou ve výkonu trestu pro násilný trestný čin sexuálního charakteru na dospělých ženách (zpravidla se jedná o trestnou činnost dle trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., § 185; § 186; § 188 §189; § 199; a dále § 146 §175 a §353 se sexuální podtextem a obdobné paragrafy dle trestního zákona č. 140/1961 Sb.). Pro přijetí do terapeutického programu GLM+ musí uchazeč souhlasit se zařazením do programu, měl by mít realistickou šanci na podmíněně propuštění do 6 měsíců od předpokládaného ukončení terapeutického programu (tedy v období červenec–prosinec 2025) a přijetí viny za spáchaný trestný čin není podmínkou pro vstup do programu.

Kontraindikace:

- nařízené **ochranné léčení** během VTOS
- zjevné **osobnostní vlastnosti či duševní poruchy**, včetně výrazné poruchy osobnosti neslučitelné s edukativně-terapeutickým působením
- prokázané **užití OPL nebo zneužití léku za posledních 6 měsíců**
- **kázeňské přestupky** s fyzickým násilím či jinou významnou agresí k odsouzeným nebo zaměstnancům **za posledních 6 měsíců**
- zjevně **nízká mentální úroveň**
- **těžká smyslová vada**
- **jazyková bariéra**, (narušení komunikačních dovedností – negramotnost, neschopnost komunikace v českém jazyce)
- **akutní dekompenzace** psychického stavu
- jiné zjevné překážky neslučitelné s účastí v programu (další trestní stíhání, speciální požadavky na stravu, imobilita aj.)

Úvod:

Účastníci terapeutického programu GLM + se budou setkávat v počtu hodin 21 týdně, kdy bude probíhat 6 hodin vedených skupinových sezení, 2 hodiny tematických samořídících skupin, 1 hodina komunitního samořídícího setkání a dále pracovní a jiné řízení aktivity (viz příloha časového rozpisu). Celková časová dotace je plánovaná na 756 hodin po dobu 9 měsíců. Terapeutický program je koncipován pro 8 účastníků.

Každý vybraný účastník absolvuje rozhovor zaměřený na individuální standardizované zhodnocení rizikivosti pomocí nástrojů STATIC-99 (Hanson & Thorton, 1999) a STABLE-2007 (Hanson, Harris, Scott, & Helmus, 2007). Výstup tohoto zhodnocení bude sloužit zejména pro identifikaci klíčových rizikových faktorů jedince, ale díky detailnímu rozhovoru poskytne také přehled protektivních faktorů. Cílem terapeutického programu poté bude pracovat na snížení rizikivosti v identifikovaných položkách rizikových faktorů a posílení faktorů protektivních. Závěrem, při ukončování terapeutického programu budou oba nástroje opět administrovány a bude sledována mimo jiné změna v celkovém skóre rizikivosti daného účastníka. Proces administrace nástrojů Stable-2007 a Static-99 bude probíhat ve věznicích odkud budou účastníci vybráni. Informace a výstupy z těchto sezení budou dále předány jádrovému terapeutickému týmu, a to jak v podobě tzv. skórovacího archu, tak také pomocí podrobně vypracovaného zápisu ze sezení.

Před zahájením skupinové práce projde již v Cílové věznici (Heřmanice) každý vybraný účastník programu několika individuálními sezeními zaměřenými na motivaci (sezení vycházející z technik motivačních rozhovorů), kde budou probírány individuální očekávání, možné změny, dílčí cíle i navrženy jednotlivé kroky, jak změn dosáhnout. Technika motivačních rozhovorů využívá zhodnocení aktuální motivace a kompetencí mimo jiné pomocí metod škálování, která opět dobře ilustruje výchozí a poté výstupní stav. Výstup z těchto sezení bude také sloužit jako reflexe pro zhodnocení práce

v terapeutickém programu při ukončování spolupráce. Dále bude během individuálních setkání každý účastník seznámen s výsledky ze skórovacího archu nástrojů Stable-2007 a Static-99 a tedy seznámen s klíčovými položkami, na které se v průběhu terapeutického programu bude práce zaměřovat.

Dle vzoru terapeutického programu Parafilik bude pak dále prvních 3-5 skupinových setkání věnováno psychoedukaci, kde se budou probírat zejména témata týkající se legislativy, rozdělení legálního a nelegálního chování, vysvětlení pojmu dissexuální a rizikové chování, adaptivní a maladaptivní mechanismy zvládání stresu, téma souhlasu v intimních vztazích a dále se bude probírat bazální edukace o sexuálních potřebách, reakci, sexuálním zdraví a intimitě. Psychoedukační setkání nebudou klást na účastníky nárok sdílet své osobní zkušenosti, ale budou si klást za cíl aktivně zapojit všechny členy skupiny do rozjetí skupinové dynamiky a prvního seznamování se členů skrze otevření diskuse a krátká pracovní cvičení, kde budou účastníci podpořeni a nabádáni ke společné práci.

Tato prvotní setkání tak předají účastníkům základní pojmy, se kterými se budou v průběhu terapeutického programu setkávat a také nabídnout možnost prvotního stmelení skupiny.

Moduly terapeutického programu

Dále již účastníci zahájí samotný terapeutický program, který bude sestávat z níže uvedených modulů. Moduly jsou převzaty z manuálu GLM (citace) a dále rozšířeny o materiály z terapeutického programu Parafilik, německého programu SMP-S (Selbstmanagementprogramm für Männer mit Sexualstraftaten – Program sebeřízení pro muže, kteří spáchali sexuálně motivovaný trestný čin), manuálu BEDIT (BEDIT Manual for Adults, 2021) a švédského programu SEIF (SEIF, 2022) a Consent (Consent Program manual 2023). Kromě skupinových setkání je v možnosti také vedení jednoho modulu individuálně, a to modulu na zpracování vlastního sexuálního traumatu, pokud se objeví v sexuální anamnéze účastníka. Každý účastník pak 2x za program absolvuje individuální sezení s terapeutem, v němž bude aplikováno MI dotazování. Individuální sezení musí být rozdělena rovnoměrně mezi účastníky. Budou aplikovány terapeutické přístupy KBT, ACT, GLM a BEDIT.

G 01 Představení GLM

Představení modulů, definování pravidel skupiny a vzájemného sdílení, kontrakt pro účastníky skupiny.

G 02 Sebeúcta

Představení pojmu sebeúcta a práce na sebeúctě. Podpora soudržnosti skupiny prosociálními optimistickými normami zaměřenými na změnu.

Účastníci mohou mluvit o svých pozitivních vztazích a zkušenostech a takto si začít uvědomovat své silné stránky, což je příprava na nadcházející moduly.

G 03 Osobní životní vzorce a životní cíle

V modulu Osobní životní vzorce a životní cíle se zkoumají vzorce chování a myšlení, z kterých vychází obvyklé chování k okolí a k sobě samému a usilování o životní cíle.

Před zkoumáním kriminálního chování budou účastníci sepisovat svou autobiografii (životopis). Zaměří se na události, které ovlivnily jejich život a mohly vést ke kriminálnímu chování. Svůj životní příběh pak představí skupině. Součástí autobiografie je taktéž sexuální historie, kterou však budou účastníci vypracovávat separátně s důrazem na rozpracování několika klíčových témat (viz Modul Moje sexualita). Vypořádání s osobními životními vzorci je proces sebeobjevování, který se vyvíjí zkoumáním života jednotlivce, jeho zážitků, vztahů a důležitých událostí. Je to příležitost k přemýšlení o životě a umožní identifikovat obvyklé vzorce událostí, které jsou škodlivé jak pro jednotlivce, tak pro jeho okolí.

G 04 Moje sexualita

Účastníci budou podpořeni na to zaměřit se a rozpracovat také svou sexuální anamnézu (historii), zejména pak témata týkající se sexuálních zážitků, chování, výchovy, sexuální touhy, kompulsivního

sexuálního chování, možných parafilii aj. Pro usnadnění budou účastníkům předány pracovní listy s osnovou, kterou by se při vypracování svého CV měli držet.

Další důležitou součástí bude práce se sexuálními fantaziemi a zasazení specifických fantasií do cyklu problematického sexuálního chování. Součástí bude opět psychoedukace a dále např. vytváření alternativních fantazijních scénářů, či práce s fantaziemi v průběhu sexuálního vzrušení a masturbace.

G 05 Faktory pozadí trestného činu

Další moduly se zaměřují na schopnost identifikovat a změnit své pocity, myšlenky, situace a chování, které souvisely s trestným činem. Nezbytným krokem v terapeutickém procesu je proto důkladné pochopení východiska trestného činu. S tím související uznání odpovědnosti také představuje základ pro vypořádání se s různými aspekty svého chování.

V rámci tohoto modulu tak bude každý účastník individuálně procházet tzv. behaviorální analýzou svého sexuálně motivovaného trestného jednání tak, aby závěrem tohoto modulu měl každý jednotlivec identifikovány vnitřní i vnější okolnosti, které přispěly ke spáchání trestného činu. V tomto modulu se budou probírat individuální rizikové faktory každého účastníka, které v minulosti vedly k nežádoucímu chování. Cílem není detailně probírat delikt, spíše se zaměřit na okolnosti, které k němu vedly. Také bude zařazeno cvičení s rozličnými příběhy sexuálně motivovaného tr. činu, na kterých si účastníci mohou trénovat jak a kde rozpoznat moment, kdy dát tzv. stopku chování tak, aby nedošlo k nevhodnému chování.

G 06 Strategie zvládání a emoční seberegulace

Tento modul bude zaměřen na vysvětlení různých způsobů zvládání stresu a konfliktů, tj. adaptivní a maladaptivní formy copingu. Každý účastník bude pracovat se svými styly a bude si vytvářet seznam, kde identifikuje své nevhodné strategie a jednání, ke kterému v minulosti vedly a dále vytvářet seznam nových vhodných strategií, se kterými má zkušenost, případně které může do svého života zařadit. Tento modul tak bude navazovat na základní psychoedukační sezení. Budou prezentovány a procvičovány efektivní strategie zvládání. Zvláštní důraz bude kladen na coping pomocí sexuální aktivity, bude adresováno sexuálně kompulsivní chování.

G 07 Zvládání agrese a sexuálního vzrušení

V modulu se aplikuje přístup, kdy se účastníci učí identifikovat spouštěče hněvu a reakce na hněv a učí se strategie zvládání hněvu. Modul zahrnuje pozorování aktivačních, behaviorálních a kognitivních složek hněvu. V rámci modulu se bude také pracovat se zvládáním sexuálních potřeb, sexuální touhy a vzrušení. Účastníci budou podpořeni v tom hovořit o naplňování své sexuální touhy vhodným způsobem a skrze různé relaxační a jiné techniky se budou učit, jak pracovat se sexuálním vzrušením, tak, aby jej měli pod kontrolou a nevedlo k nežádoucími dissexuálnímu případně trestnému jednání.

G 08 Nekriminální myšlení

Kriminální chování je zakotveno ve stylu myšlení. Obhajoba kriminálních postojů představuje jeden z nejvýznamnějších faktorů rizika recidivy. Kriminální myšlení jsou postoje, přesvědčení a vzorce myšlení, které schvalují použití kriminálního chování, podporují ho nebo ho vyprovokávají. Kriminální myšlení často vychází z omlouvání, ospravedlňování a bagatelizace, tedy ze stylů myšlení, které páchaní trestných činů usnadňují.

Modul se zaměřuje na rozpoznání vjemů, postojů a očekávání účastníků, které podporují a udržují toto chování. Účastníci se učí chápat spojení mezi myšlenkami, pocity a jednáním a rozpoznat tak myšlenky, které vedou k násilí a mezilidským problémům.

V tomto modulu se také specificky zaměříme na práci s kognitivními distorzemi a s postoji týkající se sexuality, sexuálního chování vůči ženám a násilného sexuálního chování. Účastníci budou vyzváni k diskusi o výrocích různého typu, které budou odkazovat na časté kognitivní distorze objevující se u pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů a bude se s nimi pracovat metodami otevírajícími možnost kognitivní restrukturalizace (např. sokratický dialog, práce s hodnotami).

G 09 Vztahy

Tento modul se zaměřuje na vytváření zdravých vztahů. Probírají se a procvičují témata důvěra, intimita, samota, volba partnera, druhy vztahů, překážky zdravých vztahů a nezbytné dovednosti pro vytváření vztahů. Nedostatečné vztahové dovednosti, konfliktní vztahy nebo absence vztahů patří ke známým

rizikovým faktorům násilných mužů a souvisejí s různými druhy trestných činů. V tomto modulu se bude také intenzivně pracovat na tématu souhlasu (konsenzu) v intimních a partnerských vztazích, tj. jak rozpoznávat signály souhlasu od partnera/partnerky, jak souhlas vyjednávat, jak reagovat na nesouhlas.

G 10 Podpora empatie a soucitu

Dostatek empatie a soucitu jsou dovednosti v mezilidských situacích, které mohou poskytnout více sebekontroly. Užívání těchto dovedností může vést k eliminaci škodlivého chování k druhým. V tomto modulu se účastníci zaměří na hledání důvodů nedostatku empatie a soucitu v každodenních situacích i ve vztahu k trestným činům. Budou také zařazena cvičení na empatii skrze čtení příběhů a rozpoznávání klíčových momentů v příběhu odkazující na empatické/neempatické jednání, dále cvičení s hraním rolí a praktický nácvik tzv. měkkých dovedností, práce na empatii k oběti.

G 11 Retrospektiva a rizikové faktory

Modul Retrospektiva a rizikové faktory cílí na vytvoření detailního obrazu průběhu trestného činu, a zaměřuje se proto na odhalení faktorů, které vedly ke spáchání trestného činu. Tyto takzvané proximální faktory zahrnují m. j. kriminální prostředí, vztahové konflikty, absenci empatie, postoje podporující trestnou činnost, deficit seberegulace, vliv drog nebo alkoholu, sexuální fantazie apod. Zde budou využity získané poznatky o sobě samém a bude vytvořen řetězec rizikových faktorů, který pak bude prezentován ve skupině. Pro tuto analýzu bude využito znalosti rizikových a protektivních faktorů získaných ze standardizovaného hodnocení rizik.

G12 Mé nové já a zdravá sexualita

Tento modul bude obsahovat práci na identifikaci a posílení protektivních faktorů, které jedince chrání a pomáhají mu vést dobrý život. Bude vytvořen individualizovaný protektivní plán každého účastníka. Protektivní plán slouží k tomu, aby klientovy byly předány nástroje pro zvládání rizikových situací tak, aby uměl použít co možná nejvíce adaptivních strategií a zamezit chování, které směřuje ke spáchání deliktu či k překročení hranice dissexuálního chování. Modul bude také zaměřen na práci s budoucím já, zejména pak na posílení práce v oblasti sexuálního zdraví a partnerských vztahů.

Reference

- Harris, A., & Hanson, R. K. (2007). STABLE-2007 & ACUTE-2007: Improving the assessment of dynamic risk potential. In *The Forum* (Vol. 19, No. 4, pp. 4-7).
- Hanson, R. K., & Thornton, D. (1999). *Static 99: Improving actuarial risk assessments for sex offenders* (Vol. 2). Ottawa, Ontario: Solicitor General Canada
- Lätth, J., de los Reyes Diaz, C., Jonsson, E., & Lennestål, J. (2023). *Programmanual för Consent (version 1.3)*. Kriminalvården. Kriminalvården. (2023). *Programmanual för Consent, version 1.3*. SEIF.
- Potyszová K., Krejčová L., Doležalová P., Plášilová L., Navrátil M. & Klapilová K. (2023) *PARAFILIE: PRAKTICKÝ PRŮVODCE PRO ZDRAVOTNÍKY. PRVNÍ KONTAKT A JAK DÁL*. ISBN 978-80-87142-58-5
- Potyszová K., Plášilová L., Šinkner F., Pilná K., Hynková T., Vrzáčková P., Krejčová L. & Klapilová K. (2023) *PSYCHOEDUKACE Projekt Parafilik. Národní ústav duševního zdraví*. ISBN 978-80-87142-54-7
- Working Group of the Prevention Project Dunkelfeld klaus. beier@ charite. de. (2021). *BEDIT Manual for Adults. In Pedophilia, Hebephilia and Sexual Offending against Children: The Berlin Dissexuality Therapy (BEDIT)* (pp. 57-66). Cham: Springer International Publishing.

2.4. Návrh procesu služby (nejpropracovaněji proces náboru)

1. Model služby se dá popsat na 3 úrovních:

- a. **Definovaný proces průchodu službou:** proces zahrnuje soubor postupných kroků, které je třeba zajistit pro úspěšný chod celého programu. Pokrývá fáze: indikace programu odsouzeným při nástupu do výkonu trestu, výběr vhodné terapeutické skupiny účastníků, průběh terapií, ukončení terapie a období po terapii. Nejdetaileji jsou zpracovány fáze indikace programu a výběru terapeutické skupiny:

- b. **Infrastruktura programu:** Je zapojená celá síť klíčových aktérů: Pečující personál z přípravných věznic, odkud se rekrutují účastníci programu. V tuto chvíli jsou zapojeny věznice Oráčov, Nové sedlo, Bělušice a Horní Slavkov. Dále pak pečující personál ve věznici Heřmanice, která povede program. Generální ředitelství VS ČR a Ředitelé věznic jsou obeznámeni s náležitostmi pro zajištění programu. Zapojení jsou také další experti a expertky potřebné k zajištění školení na: program GLM, motivační rozhovory a riskasessmentové nástroje. Je také vytvořena pracovní skupina, která pracuje na adaptaci programu GLM pro specifickou cílovou skupinu odsouzených.
- c. **Touchpointy pro jednotlivé kroky programu:** Je zpracovaná podoba základních komunikačních materiálů, pracovní podklady pro pečující personál, šablony pro evidenci průběhu služby a podoba klíčových formálních dokumentů.

Zpracoval tým projektu INTENS.

V Praze, dne 31.7.2024

GLM+

Pilotní provoz

Informace k pilotnímu provozu programu GLM+

Program GLM+ je připravován v rámci projektu Informační (intenzivní) intervence program (mimořádné) opatření a pokračování trestné činnosti nepachatelů sexuelně motivovaných trestných činů organizací Všechny Cechy a.s.p.s na základě podnětu z GR VS, pod řeg. č. CZ.03.01.02.00.02.001.00001989.

Dokonce projektu Informační a koncem listopadu 2024 se testují dříve častí programu a pilotnímu poskytlky podléhají jeho budoucí poskytlky. Aktuálně je také připravován nezávislý projekt, v rámci kterého by se program měl spustit na podzim 2024.

Součástí pilotní fáze výběru odsouzených má dvě cíle:

- **testování proces testování odsouzených skupin a správné její na základě zpětné vazby z věznic;**
- **vytváření skupiny odsouzených, kteří nastoupí do programu vzhledem jeho startu na podzim 2024.**

V souvislosti s pilotním provozem:

- **neumíme prosit před odsouzenými o program jako o služební věst, aby nebyla veřejnosti součástí potenciálních zúčastněných**
- **cočinné, když si budete zaznamenávat případné nesrovnalosti nebo naimý na vyplnění pracovní výkazu. Vše zpětně můžete posoubit k optimalizaci dalších běhů programu**

Na co se zaměřit před setkáním 8. a 9. dubna

- **před naším dubnovým setkáním se pokuste absolvovat *devoní screening* s jedním či se dvěma odsouzenými alespoň *přímý možná rozhovor* (rok 4 z pozice výkazu)**
- **Detaily v diskusiočném provozu testu si přečtete osobně na setkání**

Kontaktní osoby

- **v případě dalších *osobních charakteru* nebo otázek týkajících se *formálních postupů* se obraťte na PhDr. Václava Jřičku, Ph.D.: Vojtkova@prst.cz**
- **pro dle *praktické aplikace* projektu a procesem věznic se obraťte na Lukáše Němce: lukasjan@prst.cz**
- **v případě potřebné konzultace s *Václav Haimanec* napíše Mgr. Barbroe Glöckhová: luc@prst.cz**

Poukazuje na přímou souvislost se zúčastněním znovu sebere a zřetelje jeho státníku pro ústát a programu

• Pokud tak ještě neudělá, podpořte ho a vspatím možného dopadu

---

Výběr 2-3 nejvhodnějších uchazečů

☐ 7) **Výběr 2-3 nejvhodnějších uchazečů**

- 2 zúčastněných, kteří uchazeči se zapojením do programu a odevzdání možností dopadu, výběrte 2-3 nejvhodnější kandidáty

☐ 8) **Vyplnit tabulku výběrů zúčastněných**

- Vybrat zúčastněného zanechat do příložené tabulky a ujistěte se, že jsou u nich všechny důležité informace
- Pokud některého uchazeče předložíte před ostatními, označte ho v tabulce

☐ 9) **Oslavit zúčastněného, kteří nebyli vybráni**

- Oslivujeme, které jsou nezaměstnání do vašeho zvláštního výběru
- Oslivujeme všechny osoby před tím, než byli vybráni

Rizikosestnostové rozhovory

☐ 10) **5 výbraných 2-3 uchazečů absolvovaly rizikosestnostové sczení**

- Setkání se s výbranými uchazeči a abstrakce v nové rizikosestnostové sczení představit STABE, ACUTE a STATIC

☐ 11) **Zkontrolovat výsledek prověřeni na oddělení prevence**

- Pokud mají oddělení prevence dopustit nesdílení výsledky o prověřeni zúčastněných, ujistěte se, že máte výsledky před odevzdáním výstupu výběru

---

Odevzdání předložíte

☐ 12) **Připravit podklady vybraných zúčastněných**

- Zkompletujte výsledky podkladů, které obsahují:
  - Výpisnou tabulku včetně záznamu o motivaci
  - Výsledky z rizikosestnostových sczení
  - Možností dopadu
  - Zápis ve VIS o setkání s zúčastněným

☐ 13) **Odevzdat do Věrnice Helmanice**

- Věřet podklady odevzdat v elektronické podobě e-mailem na tyto adresy:
  - Mgr. Barbara Gorlichová: gorlich@hewlett.com
  - a kromě také na Mgr. Petr Poljny: poljny@hewlett.com

obr 2: Zvací dopis, který obdrží přípravná věznice pro zahájení a realizaci výběru odsouzených. Je navržen tak, aby byl pro personál průvodním návodem, jak výběr provést.

2.5. Testování

Testování ukázalo především na možnosti a limity procesu sestavování terapeutické skupiny:

- Celkový počet vhodných kandidátů v jednotlivých věznicích je poměrně nízký, což znesnadňuje složení skupiny na straně hostující věznice.
- Díky napojení expertů z NÚDZ v roli školitelů a supervizorů práce s riskassessmentovými nástroji máme konkrétnější představu o tom, jaké nástroje použít ve který moment a na jaké straně zapojených věznic. To ve výsledku posiluje schopnost dobře vybrat skupinu účastníků, podpořit terapeutickou práci i vyhodnocovat efekt terapie v čase.
- Ověřili jsme si, že nastavení kontraindikací není dobré nastavovat příliš striktně, ale pro výběr skupiny je výhodnější vždy zohledňovat celkový kontext trestného činu a životní situace odsouzeného.
- Ověřili jsme si způsob navázání praktických podkladů (návod pro výběr kandidátů, tabulka pro evidenci výběru, komunikační podklady programu) na strukturu formální komunikace vězeňské služby, což posiluje standardizaci celého procesu.
- Ověřili jsme název služby, který měl za cíl eliminovat stigma. Finální název GLM+ využívá dobré reputace již zaběhlého programu GLM, jasně tak odkazuje na původní model programu a neobsahuje přímou souvislost se zaměřením na sexuální trestnou činnost.

3. Ponaučení

3.1. Potřeba dál navázat (v čem je potřeba pokračovat)

Vedle výseku indikační a náborové fáze služby je třeba otestovat program v celé jeho šíři od momentu indikace při nástupu do výkonu trestu, až po navázání na péči po jeho ukončení a v konečném důsledku jej standardizovat v rámci portfolia programů VS:

- **Je třeba otestovat finální verzi metodiky terapie:** metodiku GLM bylo potřeba adaptovat pro potřeby práce s cílovou skupinou sexuálních delikventů. To v praxi znamenalo doplnit stávající metodiku o speciálně zaměřené moduly. Aktuální podobě této upravené metodiky se věnovala pracovní skupina expertů a expertek, jejichž výstupy je potřeba ověřit a docizelovat v praxi. Konkrétně bude potřeba dopracovat některé moduly, jejichž použití členové RT testovali mimo vězeňské prostředí, popř. v jiném kontextu nežli v souvislosti se sexuální delikvencí (např. modul “Mé nové já zdravá sexualita”).
- Pro podpoření kontinuity péče a setrvání terapeutického efektu bude nutné **prověřit možnosti fáze po ukončení programu**. To zahrnuje nejen moment ukončení programu a pravděpodobného přemístění odsouzeného zpět do kmenové věznice, ale také navázání na dostupné možnosti postpenitenciární péče.
- V rámci podpory předávání dobré praxe a schopnosti postupného učení pro optimalizaci a celkovou udržitelnost programu bude třeba **ověřit procesy poskytování zpětné vazby a udržování vztahů mezi pečujícími v zapojených věznicích**.

- Vzhledem k ukazujícím se limitům celkového množství vhodných kandidátů v jednotlivých přípravných věznicích bude **potřeba rozšířit síť zapojených věznic.**
- **Výhledově je udržitelné, aby realizace programu nestála pouze na možnostech Věznice Heřmanice, ale aby program dokázala zajistit i jiná věznice.**
- **Kompetence k zaškolování v oblasti motivačních rozhovorů a práce s riskassessmentovými nástroji** bude vhodné předat směrem do vězeňské služby, aby dlouhodobě nebyla závislá na zapojení externích odborníků.